

Dossier: Aula de cinema

April 2014

EL FENOMEN DELS "NOUS CINEMES"

La *Nouvelle Vague* francesa i, en menor mesura, el *Free Cinema* britànic van capitalitzar el màxim interès en els nous cinemes europeus que van crear el seu embrió en la primera meitat dels anys 50 per desenvolupar les seves renovadores idees, aplicades tant a la creació de noves formes expressives com a la transformació dels models de producció i finançament de les pel·lícules, just en el canvi de dècades. A remolc de la nova onada capitanejada per Jean-Luc Godard, Claude Chabrol, François Truffaut, Éric Rohmer i Jacques Rivette, i allotjada en els escrits de *Cahiers du cinéma*, i del corrent dels angry youngs britànics liderats per Karel Reisz, Tony Richardson i Lindsay Anderson, recolzat també per les pàgines d'una revista pròpia, *Sequence*, van aparèixer, amb menys soroll però amb semblant efectivitat, altres nous cinemes amb diferents consciència social (Espanya), ideològica (Itàlia) i industrial (Alemanya). Molts dels integrants d'aquesta vasta generació de cineastes, la majoria dels quals va dirigir el seu primer film entre 1959 i 1965, van ajudar a concebre una nova modernitat en el cinema que, sense menysprear els ensenyaments dels clàssics, reivindicats des de les pàgines de les revistes citades per francesos i britànics, tot i que no en el mateix moment ni amb la mateixa intensitat, va plantejar processos artístics, temàtics, estructurals i econòmics que calia tractar.

Els nous cinemes va practicar la gran renovació, la darrera que es coneix a la història del considerat setè art. La *Nouvelle Vague* va ser la més decisiva, incisiva, imaginativa i influent. A la seva ombra, una consideració arbitrària i injusta, van créixer, es desenvoluparen i moriren, com gairebé tots els cinemes nacionals, la resta de cinematografies europees amb voluntat de canvi. D'elles van sorgir noms que avui continuen essent un punt de referència inequívoc per l'evolució del llenguatge fílmic: Bernardo Bertolucci, Marco Bellocchio, Werner Herzog, Volker Schlöndorff, Jean-Marie Straub, Wim Wenders, Rainer Werner Fassbinder, Carlos Saura, Víctor Erice i els ja citats integrants de la *Nouvelle Vague* i el *Free Cinema*, representen, en el capítol de directors, una de les generacions que s'ha plantejat de la manera més lúcida allò que filmava i com i per què ho filmava.

Els Nous cinemes van ser un fenomen generalitzat a tota Europa, però no a tota l'Europa comunista. A

la República Democràtica Alemanya, Bulgària o Albània, mai es va poder parlar d'un grup o moviment homogeni de cineastes amb clara voluntat de renovar el cinema. Tampoc es pot afirmar que a la majoria dels països on es van produir ruptures els cineastes van tenir una consciència generalitzada de grup. Els casos més propers a una idea de moviment col·lectiu, malgrat moltes contradiccions, van ser la *Nova Vlnà* (nova onada) txeca i el Nou Cinema Hongarès. A les diferents cinematografies, van néixer de manera aïllada determinats realitzadors que van combatre la vella tradició d'un cinema al servei de la propaganda política. Sense proposar un trencament dràstic, van recuperar un nou camí que els va permetre establir nous llaços entre el cinema i el món. Les seves obres es projectaven, i algunes triomfaren, en els més importants festivals, tot permetent que la crítica internacional prengués consciència de l'existència d'unes cinematografies desenvolupades en països comunistes i d'uns autors en continua ebullició.

Historia general del cine: nuevos cines (años 60). José Enrique Monterde, Esteve Rimbau (ed.). Madrid: Cátedra, 1995.

Bibliografía

Nou cinema alemany - 20 anys de nou cinema alemany. Barcelona: Filmoteca de la Generalitat de Catalunya, 1986. - Corrigan, Timothy. *New german film: the displaced image*. Bloomington ; Indianapolis: Indiana University Press, cop. 1994. - Dawson, Jan. *A Labyrinth of subsidies: the origins of the New German Cinema*. "Sight & Sound", vol. 50, núm. 1 (Winter 1980-1981), pàg. 14-20. - Eidsvik, Charles. *Behind the Crest of the Wave: An Overview of the New German Cinema*. "Literature/Film Quarterly", vol. 7, núm. 3 (1979), pàg. 167-181. - Elsaesser, Thomas. *New german cinema: a history*. London: MacMillan Education : BFI, 1989. - Flinn, Caryl. *The New German cinema: music, history, and the matter of style*. Berkeley [etc.]: University of California Press, cop. 2004. - Jansen, Peter W. *Joven cine alemán, nuevo cine alemán*. München: Goethe Institut, cop. 1984. - *Junger deutscher film 1960-1970: il nuovo cinema tedesco negli anni sessanta*. Giovanni Spagnoletti (ed.). Milano: Ubulibri: Festival Internazionale Cinema Giovani, 1985. - Knight, Julia. *Women and the new german cinema*. London ; New York: Verso, 1992. - Moeller, Hans-Bernhard. *College course file: the new German cinema*. "Journal of Film and Video", vol. 38, núm. 1 (Winter 1986), pàg. 78-92. - *The New German Cinema*. En Silberman, Marc. *German cinema: texts in context*. Detroit: Wayne State University Press, 1995. Pàg. 179-230. - *New German Filmmakers: from Oberhausen through the 1970s*. Klaus Phillips (ed.). New York: Frederick Ungar, cop.1984. - *The Nineteen-sixties and The New German Cinema*. En Manvell, Roger. *The German cinema*. London: J. M. Dent and Sons, 1971. Pàg. 124-134. - *Paisajes y figuras: perplejos: El Nuevo Cine Alemán (1962-1982)*. Carlos Losilla, José Enrique Monterde (ed.). Valencia: IVAC: Festival Internacional de Cine de Gijón: Centro Galego de Artes da Imaxe: Filmoteca Española, 2007. - Pérez Estremera, Manuel. *Fleischmann, Kluge, Schlöndorff, Straub : ¿un nuevo cine alemán?* Barcelona: Tusquets, 1970. - Pflaum, Hans Günther. *El Cine en la República Federal de Alemania: el nuevo cine alemán: origen: situación actual*. Bonn: Inter Naciones, 1983. - *La Renaissance: Le Jeune cinéma allemand (1963-1988)*. En Schneider, Roland. *Histoire du cinéma allemand*. Paris: Éditions du Cerf, 1990. Pàg. 151-186. - Rentschler, Eric. *West German film in the course of time: reflections on the twenty years since Oberhausen*. New York: Redgrave, cop. 1984. - Richter, Jochen. *The New German Cinema*. "Film Criticism", vol. 6, núm. 1 (Fall 1981), pàg. 73-76. - Rosés, Montserrat. *Nuevo cine alemán*. Madrid: JC, 1991. - Sandford, John. *The New german cinema*. London: Eyre Methuen, 1981. - *Special double issue on New German cinema*. "New German critique", núm. 24-25 (Fall/Winter 1981-1982), 262 pàg. - *Special issue: New German cinema*. "Literature/Film Quarterly", vol. 7, núm. 3 (1979), pàg. 166-252. - *Nouvelle Vague - Aristarco, Guido. La Nouvelle vague*. Monza: Circolo Monzese del Cinema, 1961. - Baecque, Antoine de. *La Nouvelle Vague: portrait d'une jeunesse*. Paris: Flammarion, 1998. - Bazin, André. *Le Cinéma*

français de la libération à la Nouvelle Vague: 1945-1958. Paris: Cahiers du cinéma, cop. 1998. - Borde, Raymond ; Buache, Freddy ; Curtelin, Jean. Nouvelle vague. Lyon: SERDOC, [196?] - Clouzot, Claire. Le Cinéma français depuis la nouvelle vague. Paris: Fernand Nathan: Alliance Française, D.L. 1972. - Curi, Giandomenico. Il Cinema francese della nouvelle vague. Roma: Studium, 1977. - Douchet, Jean. Nouvelle vague. Paris: Cinémathèque Française: Hazan, 1998. - En torno a la Nouvelle vague: rupturas y horizontes de la modernidad. Carlos F. Heredero, José Enrique Monterde (ed.). València: Institut Valencià de Cinematografia: Festival de Cine de Gijón: CGAI: Filmoteca de Andalucía, 2002. - Fernández Cuenca, Carlos. Testimonios de la "Nouvelle vague". Madrid: Filmoteca Nacional de España, 1965. - In focus: the French New Wave at fifty: pushing the boundaries. "Cinema Journal", vol. 49, núm. 4 (Summer 2010), pàg. 135-166. - Kast, Pierre [et al.]. Nouvelle vague: cien nombres para una nueva ola. València: Fundació Municipal de Cinema: Fernando Torres, 1984. - Kline, T. Jefferson. Screening the text: intertextuality in new wave french cinema. Baltimore ; London: Johns Hopkins University Press, 1992. - Marie, Michel. La Nouvelle vague: una escuela artística. Madrid: Alianza, cop. 2012. - Memba, Javier. La Nouvelle vague: la modernidad cinematográfica. Madrid: T&B, 2009. - Neupert, Richard. A History of the French new wave cinema. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin, cop. 2002.. - La Nouvelle Vague. "Art du Cinéma, L", núm. 55-56 (automne-hiver 2007). 71 pàg. - La Nouvelle vague: sus protagonistas: Claude Chabrol, Jean-Luc Godard, Jacques Rivette, Eric Rohmer, François Truffaut. Barcelona [etc.]: Paidós, cop. 2004. - Nouvelle vague: cuarenta años. "Nickel Odeon", núm. 12 (otoño 1998), 223 pàg. - Nouvelle vague: una revolución tranquila: ciclo de cine. Vicente Ponce (ed.). València: Museu Valencià de la Il·lustració i de la Modernitat, DL 2006. - Nouvelle vague: une légende en question. "Cahiers du cinéma", hors-série ([déc.] 1998), 98 pàg. - Siclier, Jacques. La Nueva Ola. Madrid: Rialp, 1962. - Tassone, Aldo. Que reste-t-il de la Nouvelle Vague? Paris: Stock, cop. 2003. - Truffaut, François. Une Certaine tendance du cinéma français. "Cahiers du cinéma", núm. 31 (janv. 1954), pàg. 15-29. Nou cinema espanyol - Al Amparo de las inquietudes de las conversaciones de Salamanca. En García Fernández, Emilio C. El Cine español: una propuesta didáctica. Barcelona: C.I.L.E.H., Centro de Investigaciones Literarias Españolas e Hispanoamericanas, 1992. Pàg. 99-118. - El Cine de vanguardia en la década de los sesenta: nuevas fórmulas y propuestas. En García Fernández, Emilio C. El Cine español: una propuesta didáctica. Barcelona: C.I.L.E.H., Centro de Investigaciones Literarias Españolas e Hispanoamericanas, 1992. Pàg. 119-136. - Clímax: Nuevo Cine Español. En Caparrós Lera, José María. El Cine español bajo el régimen de Franco: 1936-1975. Barcelona: Universidad, 1983. Pàg. 41-52. - Font, Domènec. Del azul al verde: el cine español durante el franquismo. Barcelona: Avance, 1976. - García, Escudero, et al. El Cine español, desde Salamanca: 1955/1995. Salamanca: Junta de Castilla y León, 1995. - Heredero, Carlos F. Las Huellas del tiempo: cine español, 1951-1961. Valencia: Filmoteca Generalitat Valenciana, IVAECM, Institut Valencià d'Arts Escèniques, Cinematografia i Música, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència ; Madrid : Filmoteca Española, Ministerio de Cultura, 1993. - Llegar a más: El Cine Español entre 1962 y 1971. En La Nueva memoria, historia(s) del cine español: 1939-2000. José Luis Castro de Paz, Julio Pérez Perucha, Santos Zunzunegui (ed.). Oleiros: Via Láctea, DL 2005. Pàg. 130-177. - Luces y sombras: los largos años cincuenta (1951-1962). En La Nueva memoria, historia(s) del cine español: 1939-2000. José Luis Castro de Paz, Julio Pérez Perucha, Santos Zunzunegui (ed.). Oleiros: Via Láctea, DL 2005. Pàg. 78-129. - Mirando al exterior. En Benet, Vicente J. El Cine español: una historia cultural. Barcelona [etc.]: Paidós, 2012. Pàg. 265-332. - Monterde, José Enrique. Continuismo y disidencia. En Gubern, Román, et al. Historia del cine español. Madrid: Cátedra, 2009. Pàg. 239-294. - Nuevo cine español. "Nuestro cine", núm. 51, núm. 52, núm. 53, núm. 54 (1966). - The Nuevo Cine Español (New Spanish Cinema). En Faulkner, Sally. A Cinema of contradiction: spanish film in the 1960s. Edinburgh: Edinburgh University Press, cop. 2006. Pàg. 171-181. - El Nuevo cine español. En García Escudero, José María. Una Política para el cine español. Madrid: Editora Nacional, 1967. Pàg. 27-67. - Los "Nuevos cines" en España: ilusiones y desencantos de los años sesenta. Carlos F. Heredero, José Enrique Monterde (ed.). Valencia: IVAC La Filmoteca. Institut Valencià de Cinematografia Ricardo Muñoz Suay ; Madrid: Filmoteca Española ; Gijón: Festival Internacional de Cine de Gijón ; La Coruña: Centro Galego de Artes da Imaxe o de Cultura ; Córdoba: Filmoteca de Andalucía, 2003. - Olas rotas: el cine español de los sesenta y las rupturas de la

modernidad. Julio Pérez Perucha, Francisco Javier Gómez Tarín, Agustín Rubio Alcover (ed.). Madrid: Asociación Española de Historiadores del Cine: Ediciones del Imán, 2009. - Palá, José María ; Villegas, Marcelino. Nuevo cine español visto desde fuera. "Film Ideal", núm. 205-207 (1967), pàg. 65-80. - Por un cine de lo real: cincuenta años después de las "Conversaciones de Salamanca". Jorge Nieto Ferrando, Juan Miguel Company Ramón (ed.). Valencia: Ediciones de la Filmoteca, 2006. - Los Primeros vientos de cambio. En *Lo que yo te diga. El Cine español contado con sencillez*. Madrid: Maeva, cop. 2007. Pàg. 105-160. - Rodero, José Ángel. Aquel nuevo cine español de los 60: espíritu, estética, obra y generación de un movimiento. Valladolid: Semana Internacional de Cine de Valladolid, 1981. - Tiempos de apertura. En *Lo que yo te diga. El Cine español contado con sencillez*. Madrid: Maeva, cop. 2007. Pàg. 161-195. - Torreiro, Casimiro. ¿Una dictadura liberal?. En Gubern, Román, et al. *Historia del cine español*. Madrid: Cátedra, 2009. Pàg. 295-340. - Villegas López, Manuel. Aquel llamado nuevo cine español. Madrid: Ediciones JC, 1991. - Zunzunegui, Santos. Los Felices sesenta: aventuras y desventuras del cine español (1959-1971). Barcelona: Paidós, 2005. Free Cinema - About Lindsay Anderson. Emanuela Martini (ed.). [Bergamo]: Bergamo Film Meeting, 2004. - Barton Palmer, R. The British new wave. En *Traditions in world cinema*. Linda Badley ; R. Barton Palmer ; Steven Jay Schneider (ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. Pàg. 52-64. - Belmans, Jacques. Jeune cinéma anglais. Lyon: SERDOC, 1967. - Daudelin, Robert. Free cinema. "Journal of Film Preservation", núm. 73 (Apr. 2007), pàg. 81-84. - The Changing background, 1960s-1970s. En Betts, Ernest. *The Film business: a history of British Cinema 1896/1972*. London: George Allen and Unwin, 1973. Pàg. 280-290. - Dwoskin, Stephen. Film is: the international free cinema. New York: Overlook, cop. 1975. - En torno al Free Cinema: la tradición realista en el cine británico. Carlos F. Heredero ; José Enrique Monterde (ed.). Gijón: Festival de Cine de Gijón : CGAI : Institut Valencià de Cinematografia, 2001. - La Escuela britànica (El Free Cinema). En Méndez-Leite, Fernando. *Las Grandes escuelas del cine*. [Madrid]: Cirde, 1980. Pàg. 141-152. - Free cinema inglés. En Fuentes y documentos del cine. Joaquim Romaguera ; Ramió, Homero Alsina Thevenet (ed.). Barcelona: Gustavo Gili, 1980. Pàg. 239-256. - Free Cinema. En Lovell, Alan. *Studies in documentary*. London: Secker and Warburg: British Film Institute, 1972. Pàg. 133-159. - Hill, John. Sex, class and realism: British cinema 1956-1963. London: British Film Institute, 1986. - Hutchings, Peter. Beyond the new wave: realism in British Cinema. En *The British cinema book*. Robert Murphy (ed.). London: British Film Institute, cop. 2009. Pàg. 304-312. - Manvell, Roger. New cinema in Britain. London: Studio vista ; New York: Dutton, 1969. - Martini, Emanuela. Il caso Free Cinema. En *Dal Cinema al cinema: la nuova critica e le origini delle nouvelles vagues*. Sandro Toni ; Paola Cristalli (ed.). Ancona: Transeuropa: Cinegrafie, 1997. Pàg. 23-27. - Murphy, Robert. Sixties British cinema. London: British Film Institute, 1992. - Orbanz, Eva. Journey to a legend and back the british realistic film. Berlin: Volker Spiess, 1977. - Powell, Danny. Studying British cinema: the 1960s. Leighton Buzzard: Auteur, 2009. - Walker, Alexander. Hollywood, England: the british films industry in the sixties. London: Harrap, 1986. Nous Cinemes de l'Est - Brumagne, Marie Magdeleine. Jeune cinéma tchécoslovaque. Lyon: SERDOC, 1969. - Il Cinema nell'Europa dell'est 1960-1977: il cinema di stato ei suoi artisti. Mira Liehm (ed.). [Venezia]: La Biennale di Venezia : Marsilio, [1977]. - Handbook of Soviet and East European films and filmmakers. Thomas J. Slater (ed.). New York [etc]: Greenwood, 1992. - Hibbin, Nina. Eastern Europe: an illustrated guide. London: Zwemmer ; New York: Barnes, cop. 1969. - Liehm, Mira. Les Cinémas de l'est: [de 1945 à nous jours]. Paris: Éditions du Cerf, 1989. - Liehm, Mira. The Most important art: eastern european film after 1945. Berkeley: University of California Press, 1977. - Miccichè, Lino. La "Nová vlna" cecoslovacca. [Venezia]: Marsilio, [1981?]. - Nová Vlna: cinema cecoslovacco degli anni '60: i film. Torino: Festival Internazionale Cinema Giovani, 1994. - Post new wave cinema in the Soviet Union and Eastern Europe. Daniel J. Goulding (ed.). Bloomington: Indiana University Press, 1989. - Torres, Augusto M. Nuevo cine de los países del este. Madrid: Taurus, 1972. - Vientos del Este: los nuevos cines en los países socialistas europeos, 1955-1975. José Enrique Monterde, Carlos Losilla (ed.). Valencia: IVAC: Festival Internacional de Cine de Gijón: Centro Galego de Artes da Imaxe: Filmoteca Española, 2006. - Whyte, Alistair. New cinema in Eastern Europe. London: Studio vista ; New York: Dutton Pictureback, 1971. Tota la documentació citada està disponible a la Biblioteca del Cinema

Ostre sledované vlaky

Trenes rigurosamente vigilados

Direcció: Jirí Menzel

Guió: Jirí Menzel i Bohumil Hrabal (Novel·la:
Bohumil Hrabal)

Música: Jirí Sust

Fotografia: Jaromír Šofr

Interpretació: Václav Neckár, Josef Somr,
Vlastimil Brodský, Vladimír Valenta, Alois
Vachek, Ferdinand Kruta, Jitka Bendová

Producció: Txecoslovàquia

Any: 1966

Als anys seixanta, una onada recorre el món del cinema de punta a punta, una onada de joventut, de rebel·lia, de protesta i de novetat, però una onada diferent en cada país, perquè el que es vol canviar és també diferent. *Ostre sledované vlaky* (Txecoslovàquia, 1966) de Jirí Menzel s'inscriu perfectament en aquest context. A Txecoslovàquia, la nova onada tindrà molta força però una curta durada, coincidint amb el clima d'obertura política de la Primavera de Praga a mitjans dels anys seixanta però que acaba de cop amb la intervenció de l'exèrcit de la Unió Soviètica el 1968.

Ostre sledované vlaky no té l'audàcia formal d'*À bout de souffle* (Jean-Luc Godard, 1960), no és una pel·lícula rabiosa com *Look back in Anger* (Tony Richardson, 1959) ni asfixiant com *La caza* (Carlos Saura, 1966) i el tractament de la sexualitat és molt diferent del de *Nippon konchuki* (Shohei Imamura, 1963), per referir-nos a films molt representatius de la Nouvelle Vague, el Free Cinema i els nous cinemes espanyol i japonès.

Aquí, en canvi, trobem un relat molt amable, amb els personatges tractats amb gran humanitat i, en canvi, una grandíssima burla de les convencions socials i de l'autoritat burocràtica i militar. La iniciació sexual, i vital, del jove Milos, aprenent de controlador de trens, serveix de fil conductor a Menzel per retratar la vida dels seus personatges amb tanta delicadesa com ironia cap al que els hi passa. En definitiva, un humor comprensiu i reflexiu, una mica perplex fins i tot, que traspasa el context particular del film i el fa vigent –i divertit– a data d'avui.

Atenció a la fotografia en blanc i negre i els enquadraments, pura poesia visual, i a l'ús de la banda sonora, que tant serveix per parodiar marxes militars com per marcar la senzillesa quotidiana del pas del temps. Una seqüència pot servir com a model de tot el film: la que comença amb el balanceig de les cadires i acaba amb l'ús, diguem-ne alternatiu, dels segells oficials de l'Estat (en majúscula).

Lluís Anyó (Universitat Ramon Llull)

La crítica diu

Un visionat a dia d'avui d'*Ostre sledované vlaky* pot deparar la mateixa sensació de sorpresa i estranyesa que va produir en 1966. Parlo de sorpresa en el sentit de trobar-se davant d'un film que no s'espera. La pel·lícula més popular de Jirí Menzel atresora una sèrie de virtuts intrínseques que tenen tant a veure amb el to desconcertant, entre drama i comèdia, amb la manera com està explicada i amb la seva posada en imatges sintètica i fraccionària. Però, a més, hi ha quelcom en la direcció i en el sentit de l'humor d'*Ostre sledované vlaky* que la porten a l'actualitat. Una contextualització en present del llargmetratge de Menzel revela similituds amb la manera d'entendre la comèdia de certs directors actuals amb Wes Anderson al capdavant. Tots dos intenten treure a la llum el dramatisme de certes seqüències còmiques i el cantó més còmic de certes seqüències dramàtiques; també tenen tendència a convertir les digressions i descripcions en part substantiva del film i basen part del seus ressorts humorístics en l'extravagància del personatge i situacions. Però, molt especialment, tots dos tenen una gran habilitat per explicar-nos molt en molt poc: en els pregenèrics d'*Ostre sledované vlaky*, el personatge principal, el jove Milos Hrma, reconstrueix en veu en off l'atribolada història dels seus avantpassats a partir de fotografies antigues, imatges documentals i plans de detall mentre es vesteix pel seu primer dia de treball de ferroviari (Menzel resumia així els abundants flashbacks i referències al passat de la novel·la homònima de Bohumil Hrabal). Wes Anderson utilitza el mateix recurs d'acumular imatges conduint la relació entre elles mitjançant una veu en off o la banda sonora per iniciar tant *Rushmore* (1998) com *The Royal Tenenbaums* (2001). I fins i tot altres cineastes com Jean-Pierre Jeunet han aprofitat per començar les seves pel·lícules amb un esforç de síntesi informativa similar.

Aquest tret narratiu tan peculiar i tan actual no és el que va cridar l'atenció sobre *Ostre sledované vlaky* en el seu dia. Si el film de Menzel va sorprendre i va aconseguir la popularitat és, sense cap mena de dubte, per la forma fresca i sense complexos amb la que tractava el tema del sexe. *Ostre sledované vlaky* és una pel·lícula que parla, tot i que sense donar-li mai gaire importància, de temes poc habituals al cinema dels seixanta com la virginitat masculina, l'ejaculació precoç, la masturbació o els jocs eròtics. El personatge de Milos Hrma no desperta al a vida adulta pel camí professional o la consciència política, sinó pel camí de l'educació sentimental confosa aquí amb el descobriment de la sexualitat. Tot i que el llibre original de Hrabal equilibrés més equitativament el pes de la trama política amb les peripècies personals del protagonista i inclogués més atacs subtils a l'invasor nazi (perquè és el temps i lloc on succeeix la història: el de la Txecoslovàquia ocupada de la Segona Guerra Mundial), a Menzel sembla interessar-se més per les inseguretats d'un adolescent fràgil i desorientat, més preocupat pels canvis i problemes que experimenta el seu cos que amb els que experimenta el seu país.

Pons, Joan. Trenes rigurosamente vigilados. En *Vientos del Este: los nuevos cines en los países socialistas europeos 1955-1975*. José Enrique Monterde, Carlos Losilla (ed.). Valencia: IVAC: Festival Internacional de Cine de Gijón: Centro Galego de Artes da Imaxe: Filmoteca Española,

2006.

Bibliografia

- Benayoun, Robert. *Trains étroitement surveillés*. "Positif", núm. 86 (juil. 1967), pàg. 25.
- Chevalier, Jacques. *Trains étroitement surveillés*. "Image et son", núm. 216 (avr. 1968), pàg. 120-121.
- Delmas, Jean. *Avec Jirí Menzel, entretien imaginaire*. "Jeune Cinéma", núm. 26 (nov.-déc. 1967), pàg.8-9.
- Hrabal, Bohumil. Caro signor editore. En *Nová vlna: cinema cecoslovacco degli anni '60*. Roberto Turigliatto (ed.). Torino: Lindau, 1994.
- Hrabal, Bohumil. *Trenes rigurosamente vigilados*. Santiago: Santiago, [1969].
- Martin, Marcel. *Trains étroitement surveillés*. "Cinéma", núm. 117 (juin 1967), pàg. 60.
- Pons, Joan. *Trenes rigurosamente vigilados*. En *Vientos del Este: los nuevos cines en los países socialistas europeos 1955-1975*. José Enrique Monterde, Carlos Losilla (ed.). Valencia: IVAC: Festival Internacional de Cine de Gijón: Centro Galego de Artes da Imaxe: Filmoteca Española, 2006. Pàg. 247-249.
- Thirard, Jean-Louis. *La mort, brusquement*. "Positif", núm. 92 (févr. 1968), pàg. 56-59.
- *Trenes rigurosamente vigilados (Ostre sledované vlaky)(DVD)*. [Barcelona]: Memory Screen, DL 2012.

Tota la documentació citada està disponible a la [Biblioteca del Cinema](#)